

EGYENLŐ BÁNÁSMÓD ES ANTI-DISZKRIMINÁCIÓ

jogász, levelező

2018/19 ősz

Oktató: Kiss Valéria

Fogadóóra: szerda 16-18, B. épület 209. szoba

Tanszéki előadó: Pajor Gabriella, gabriella.pajor@ajk.elte.hu, A épület 316. szoba

Időpont: szombat 19-20.20 (tanrend szerint)

Helyszín: VII. terem

A KURZUS CELJAI

Tudás

A kurzus során a hallgató megtanulja a magyar megkülönböztetés-mentesség jogi szabályait és képes lesz azokat alkalmazni és elhelyezni a jogrendszerben. A kurzus ezen túl bevezeti a hallgatót a megkülönböztetés-mentességi jog európai és legfontosabb nemzetközi jogi összefüggéseibe. A kurzus másik fő pillére a diszkriminációra és előítéletre vonatkozó alapvető szociálpszichológiai és szociológiai elméletek és kutatási eredmények bemutatása, különös tekintettel egyes sérülékeny helyzetű társadalmi csoportok problémáira.

Képességek

- szakirodalmi szövegek feldolgozása
- jogesetek megoldása
- érvelési és vitakészség fejlesztése

Attitűd

A kurzus célja, hogy a hallgató befogadja a demokratikus és jogállami értékeket, a társadalmi problémákra reflektáló, etikus, az egyenlő bánásmód elve és gyakorlata iránt elkötelezett magatartáshoz értékesként viszonyuljon és a köz érdekében végzett szakmai tevékenység és társadalmi felelősségvállalás gondolata mellett kiálljon.

Tanulási eredmények

A kurzus elvégzése után a hallgató:

- fel tudja idézni az előítéletesség jelenségével kapcsolatos szociológiai és szociálpszichológiai alapfogalmakat,
- fel tudja idézni az egyenlőség elosztási és elismerési dimenziójára vonatkozó elméleti ismereteket és ezek összefüggéseit,
- képes használni az igazságosságelméleti érveket egy konkrét ügy kapcsán,
- fel tudja idézni az antidiszkriminációs jog alapfogalmait,
- alkalmazni tudja az antidiszkriminációs jog szabályait új tényállásokra,
- képes különböző álláspontokból érvelni egy tényállás kapcsán.

A KURZUS ÁTTEKINTÉSE

TANANYAG ES KÖTELEZŐ IRODALOM

Allport, Gordon W. (1977) *Az előítélet.* Budapest: Gondolat (részletek,

Idő-pont	Téma	Az órára való otthoni felkészüléshez tartozó anyagok (részletesen ld. az egyes témáknál)
1. szept. 15.	Bevezetés, a félév rendje, a teljesítés feltételei. Igazságosság és egyenlőség, szociálpszichológiai alapfogalmak	Allport, Fraser, Honneth (ajánlott: Aronson, Smith-Mackie)
2. szept. 29.	A magyar antidiszkriminációs jog jogi és társadalmi környezete. A jogesetmegoldás módszertana. A védett tulajdonságok rendszere és az egyenlő bánásmód érvényesülése, az Ebktv. hatálya	az Ebktv., Ebktv. kommentár és a Kézikönyv vonatkozó részei, TT Állásfoglalás (ajánlott: jogesetmegoldási útmutató)
3. okt. 13.	Közvetlen és közvetett diszkrimináció	az Ebktv., Ebktv. kommentár és a Kézikönyv vonatkozó részei
4. okt. 27.	Zaklatás és jogellenes elkülönítés	az Ebktv., Ebktv. kommentár és a Kézikönyv vonatkozó részei
5. nov. 10.	Kimentés és bizonyítás	az Ebktv., Ebktv. kommentár és a Kézikönyv vonatkozó részei
6. nov. 24.	A jogvédelmi eszközök	az Ebktv. és Ebktv. kommentár vonatkozó részei (ajánlott: Tankönyv 4-5. fejezet)
7. dec. 8.	zárthelyi dolgozat	

<https://drive.google.com/open?id=1WJxKJ-DGM0hKZG-qQtbrbqzky2QQ5ljW>

Fraser, Nancy (1998) Az újraelosztástól az elismerésig? Az igazságosság dilemmái a poszt-szocializmus korában. In Kende Anna & Vajda Róza (szerk.) *Rasszizmus a tudományban*. Budapest: Napvilág, 337–388. (https://drive.google.com/open?id=1O-0DMCbQ_iRPpt_EUp14KWkGcGsbaYdR)

Honneth, Axel (1997) Integritás és megvetés. In Axel Honneth: *Elismerés és megvetés. Tanulmányok a kritikai társadalomelmélet köréből*, Pécs: Jelenkor, 97–108. (<https://drive.google.com/open?id=1HjA05nWaNlyDI4CBTyunnUCiCv2TnuFf>)

Ebktv. kommentár

Kárpáti József – Bihary László – Kádár András Kristóf – Farkas Lilla (2006) *Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény magyarázata*. Budapest: Másság Alapítvány
http://www.egyenlobanasmod.hu/tanulmanyok/hu/Ebktv_kommentar.pdf

Kézikönyv

Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (2010) *Kézikönyv az európai megkülönböztetésmentességi jogról*. Luxembourg: Publications Office of the European Union (<http://fra.europa.eu/en/publication/2011/handbook-european-non-discrimination-law-2011-edition>), illetve European Union Agency for Fundamental Rights – Council of Europe (2018) *Handbook on European non-discrimination law, 2018 edition*. Luxembourg: Publications Office of the European Union (<http://fra.europa.eu/en/publication/2018/handbook-european-law-non-discrimination>)

Tankönyv

Ajánlott tananyag: Gyulavári Tamás–Kádár András Kristóf (2009) *A magyar antidiszkriminációs jog vázlat*. Miskolc: Bíbor Kiadó

JOGSZABÁLYOK

- Magyarország Alaptörvénye
- Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV törvény (Ebktv.)

További jogszabályok

Ákr.: az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény

Fot.: a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény

A KURZUS TELJESÍTESE

Részvétel: az órák előadásnak számítanak a tanrend szerint, azokon a részvétel nem kötelező.

Órai dolgozatok: A jelenlévő hallgatók minden óra elején rövid (kb. 10 perc) dolgozatot írnak az adott órához tartozó kötelező olvasmányok, illetve a tananyag és jogszabály alapfogalmaiból. Ezekkel a dolgozatokkal egyenként 10, összesen 60 pontot szerezhetnek a félév során, ami hozzáadódik a zh pontjaihoz a félév végén. Ezeket a dolgozatokat csak a jelenlévőknek kötelező megírni, és nem lehet javítani illetve pótolni, ezekkel a félévi dolgozathoz képest pluszpontok szerezhetőek.

Félév végi zárthelyi dolgozat: az utolsó alkalmon (2018. december 8.) zárthelyi dolgozatot írnak a félév anyagából. A dolgozat első része (45 perc) a rövid fogalommeghatározásokból, röviden kifejtendő esszékérdésekből áll majd (50 pont), a dolgozat ezen részénél semmilyen segédanyagot nem lehet használni. A dolgozat második része (45 perc) egy jogeset megoldása lesz, ehhez nyomtatott jogszabályokat, és bármilyen más, kinyomtatott vagy kézzel írt anyagot, jegyzetet lehet használni, elektronikus eszközöket viszont nem (50 pont).

Pótlás, javítás: az óra eleji dolgozatokat nem lehet sem pótolni, sem javítani, a félév végi zárthelyi dolgozat pótlására és javítására 2018. december 12-én 16-18 óra között lesz lehetőség, a B. épület (Kecskeméti utca) 209. szobájában (2. emelet).

Ponthatárok:

0-50: elégtelen

51-60: elégséges

61-70: közepes

71-80: jó

81- : jeles

RESZLETES TEMATIKA

1. Szociológiai és szociálpszichológiai alapfogalmak. Igazságosságelméleti alapok: elismerés és elosztás

Az óra témája: a félév menetének megbeszélése, ismerkedés. Szociológiai és szociálpszichológiai alapok. Milyen jogszociológiai sajátosságai vannak az antidiszkriminációs ügyeknek? Mit jelent a kategorizáció, és miért van alapvető szerepe az emberi megismerésben? Hogyan segítenek a sztereotípiák abban, hogy eligazodjunk a világban? Mi a különbség sztereotípia és előítélet között? Miért veszélyesek az előítéletek? Az egyenlő bánásmód követelményének igazságosságelméleti alapjai. Mit jelent az identitáspolitikai és milyen korlátai vannak?

Kulcsfogalmak: kategorizáció, sztereotípia, előítélet, normatív és deskriptív elméletek az előítéletességről, az előítéletek rugalmatlansága, az áldozat hibáztatása, önbeteljesítő jóslatok, leismerés, elosztási igazságosság, emberi méltóság, multikulturalizmus, identitáspolitikai

Kötelező olvasmányok:

Allport, Gordon W. (1977) *Az előítélet*. Gondolat, részletek

Fraser, Nancy (2008): Az újraelosztástól az elismerésig? Az igazságosság dilemmái a poszt-szocializmus korában. In.: Kende Anna és vajda Róza (szerk): *Rasszizmus a tudományban*. Budapest, Napvilág Kiadó pp. 337–387.

Honneth, Axel (1997) Integritás és megvetés. Az elismerés moráljának alapvetése. In: *Elismerés és megvetés*. Jelenkor, 97–108.

A feldolgozást segítő irodalom:

Aronson, Eliot (2001) Az előítélet In: *A társas lény* (7. fejezet), KJK, 301–360.

Smith, Eliot R. - Mackie, Diane M. (2004) A csoportok észlelése In: *Szociálpszichológia*. Osiris, 257–320.

2. Az antidiszkriminációs jog nemzetközi jogi kontextusa és társadalmi összefüggései. A jogesetmegoldás módszertana. A magyar antidiszkriminációs kódex hatálya, védett tulajdonságok

Az óra témája: az antidiszkriminációs kódex szabályainak viszonya a nemzetközi és uniós szabályokhoz, és elhelyezkedése a magyar jogrendszerben; mivel a következő órákon jogesetek megbeszélésén keresztül dolgozzuk fel az antidiszkriminációs jog szabályait, a jogesetmegoldás alapjait is áttekintjük. Kinek kell megtartania az egyenlő bánásmód követelményét és ki hivatkozhat a megsértésére? Az európai megkülönböztetésmentességi jog és magyar anti-diszkriminációs kódex időbeli, területi,

tárgyi és személyi hatálya, a védett tulajdonság fogalma, a védett tulajdonságok rendszere.

Kulcsfogalmak: az EU, ENSZ és Európa Tanács szerepe a hátrányos megkülönböztetés különböző formái elleni küzdelemben, az Alaptörvény szabályai, az Ebktv. kapcsolódódása más magyar jogszabályokhoz, “naming, blaming, claiming”, egyszeri és visszatérő játékosok a jogvitákban, a diszkrimináció percepciója és jogi „láthatatlansága“, a hatály típusai, az Ebktv. hatályai, védett tulajdonság, a védett tulajdonság társadalmi (előítélet) és egyéni (identitás) oldala, egyéb helyzet

Tananyag:

Az Ebktv. vonatkozó részei.

Bevezetés az európai megkülönböztetésmentességi jogba: kontextus, kialakulás és fő elvek In: *Kézikönyv az európai megkülönböztetésmentességi jogról* (2010), Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 11–22.

Az európai megkülönböztetésmentességi jog hatálya, Védett tulajdonságok In: *Kézikönyv az európai megkülönböztetésmentességi jogról* (2010), Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 63–132.

Kárpáti József – Bihary László – Kádár András Kristóf – Farkas Lilla (2006): *Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény magyarázata*. Máság Alapítvány, az Ebktv. 1., 4., 5., 6., és 8. §-ainak értelmezése

A Tanácsadó Testület 288/2/2010. (IV. 9.) TT. sz. állásfoglalása az egyéb helyzet meghatározásával kapcsolatban (<http://www.egyenlobanasmod.hu/article/view/atancsado-testulet-288-2-2010-IV-9-tt-sz>)

Ajánlott irodalom:

Útmutató a jogesetek megoldásához, ELTE ÁJK Alkotmányjogi Tanszék (http://alkjog.elte.hu/wp-content/uploads/Jogesetmegoldas_modszertani_utmutato_2015.pdf)

3-4. Diszkriminációs tényállások: Közvetlen és közvetett hátrányos megkülönböztetés, zaklatás, szegregáció és megtorlás. Utasítás megkülönböztetésre

Az óra témája: A közvetlen hátrányos megkülönböztetés az antidiszkriminációs jog alapvető formája, milyen feltételei vannak a megállapításának? Miben különbözik ettől a közvetett hátrányos megkülönböztetés, és hogyan lehet a kettőt elhatárolni egymástól konkrét esetekben? A zaklatás, szegregáció és megtorlás tényállásainak értelmezése.

Miért van szükség ezekre a speciális tényállásokra? Milyen tényállási elemek szükségesek a megvalósulásukhoz? Hogyan lehet ezeket a közvetlen hátrányos megkülönböztetéstől elhatárolni?

Kulcsfogalmak: közvetlen hátrányos megkülönböztetés, hátrány, összehasonlítható helyzetben lévő személy vagy csoport, védett tulajdonság, közvetett hátrányos megkülönböztetés, lényegesen nagyobb arány, zaklatás, ellenséges, megalázó, megfélemlítő vagy támadó környezet, jogellenes elkülönítés, megtorlás

Tananyag:

Az Ebktv. vonatkozó részei.

Közvetlen megkülönböztetés, Közvetett megkülönböztetés, Zaklatás és megkülönböztetésre adott utasítás In: *Kézikönyv az európai megkülönböztetésmentességi jogról* (2010), Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 24–39.

Kárpáti József – Bihary László – Kádár András Kristóf – Farkas Lilla (2006): *Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény magyarázata*. Másság Alapítvány, az Ebktv. 8-10. §-ainak értelmezése

5. Kimentés és bizonyítási kérdések

Az óra témája: Az egyenlő bánásmód követelményének megsértésével kapcsolatos eljárásokban sajátos bizonyítási szabályok érvényesülnek. Miért van szükség az ún. fordított (vagy) kimentési bizonyításra ezekben az ügyekben? Mit jelent a fordított bizonyítás? Mi a különbség a valószínűsítés és bizonyítás között? Mire terjed ki a panaszos valószínűsítési kötelezettsége és mire nem? Milyen kimentési lehetőségei vannak az eljárás alá vont személynek? Mit jelent az előnyben részesítés, és milyen viszonyban van a kimentéssel?

Kulcsfogalmak: fordított bizonyítás, valószínűsítés, kimentés, előnyben részesítés

Tananyag:

Az Ebktv. vonatkozó részei.

A kedvezőtlenebb bánásmód mentségei. Bizonyítási kérdések a megkülönböztetésmentességi jogban In: *Kézikönyv az európai megkülönböztetésmentességi jogról* (2010), Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 48–62. és 133–146.

Kárpáti József – Bihary László – Kádár András Kristóf – Farkas Lilla (2006): *Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény magyarázata*. Másság Alapítvány, az Ebktv. 7. és 19. §-ainak értelmezése

6. Lehetséges eljárások és a hatósági eljárás szabályai az egyenlő bánásmód megsértésével kapcsolatos ügyekben

Az óra témája: Milyen eljárásokat lehet indítani az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt? Ki indíthat eljárást az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt? Hogyan alakulnak a képviselet szabályai, és mit jelent a közérdekű igényérvényesítés, mi a jelentősége? Ki lesz az eljárás alá vont személy egy hatósági eljárásban? Milyen szankciókat alkalmazhat a Hatóság? Hogyan zajlik le a hatósági eljárás? Milyen jogorvoslat van a Hatóság döntése ellen? Milyen végrehajtási lehetőségek és sajátos problémák adódnak az antidiszkriminációs ügyekben?

Kulcsfogalmak: tesztelés, tárgyalás, a tanú meghallgatása tárgyaláson kívül

Tananyag:

Az Ebktv. vonatkozó részei

Kárpáti József – Bihary László – Kádár András Kristóf – Farkas Lilla (2006): *Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény magyarázata*. Másság Alapítvány, az Ebktv. 12. §-ának értelmezése

Gyulavári Tamás–Kádár András Kristóf (2009) *A magyar antidiszkriminációs jog vázlat*. Bíbor Kiadó, 4-5. fejezetei